

El Bàltic a 5 anys de la caiguda

Atrapades encara per paranoies anticomunistes, antisoviètiques i fins i tots antirusses, les tres repúbliques bàltiques commemoren els cinc anys d'independència sense haver aconseguit un estatut internacional totalment definit i estable. La incorporació a la Unió Europea encara queda lluny i la integració a l'OTAN s'ha convertit en una expectativa més que complicada: cada vegada que té l'oportunitat el Kremlin recorda a Estònia, Letònia i Lituània que l'exemple que han de seguir és el de neutralitat finlandesa del temps de la guerra freda i que Rússia no consentirà allà la presència atlantista. Aquesta mena d'avisos desencadena histèries a Tallin, Riga i Vílnius, fins al punt que no poques cancelleries occidentals els agradaria evitar les visites oficials al Bàltic per no haver d'escoltar els memorials de greuges sobre promeses no complertes i esperances frustrades. Només els veïns escandinaus donen certes garanties d'ajut econòmic amb la creació d'un pseudo-espai de lliure comerç, mentre que els Estats Units ofereix una seguretat més retòrica que militar.

No es detecten, doncs, en les repúbliques bàltiques, a cinc anys del cop contra Gorbtxov, trets d'un model alternatiu nacional o social. Però durant un temps va semblar que podien haver aquests trets: estímul a la *perestroika*, reforma del socialisme real i reconversió de les relacions entre les repúbliques i nacionalitats de l'URSS. I quan l'esclat va ser inevitable semblava fins i tot que aquelles independències aconseguides sense violència podien ser un mirall davant el qual algunes petites nacions europees podrien buscar, i trobar, la seva millor imatge.

Quantes expectatives no van generar les primeres mobilitzacions del Front Popular d'Estònia i la seva victòria en aquelles primeres eleccions soviètiques "semidemocràtiques" de 1989? Semblava fins i tot que Gorbtxov i la *perestroika* tenien el seu millor aliat a Tallin en personatges com Eddar Savisaar, antic professor de marxisme-leninisme que alhora que defensava la sobirania nacional apostava pel reformisme. Savisaar, l'home que finalment va independitzar Estònia i apostava pel centre esquerra i les

teràpies neoliberals, va haver de dimitir quan es va descobrir que era el responsable d'un pla d'escoltes telefòniques fet amb mètodes idèntics als del KGB.

Juntament amb aquesta mena d'episodis, el govern de Tallin ha tingut iniciatives d'allò més desafortunades pel que fa a les relacions amb Moscou. La por a un retorn a l'òrbita russa ha portat al nacionalisme estonià a reivindicar les regions de Pskov i Leningrad i a promulgar una llei de nacionalitat que converteix en ciutadans de segona categoria, sense dret a votar, gairebé tots els residents russos, una tercera part de la població.

Aquesta temptació segregacionista també es va acabar imposant a Letònia tot i que els russos representen el 33% de la població i gairebé la meitat dels habitants de Riga, la capital. Per poder ingressar al Consell d'Europa el nacionalisme letó (potser el més primitiu i populista del Bàltic) va haver d'aprovar una llei que regula l'anomenada "naturalització dels no letons". Però només uns pocs milers de russos han aconseguit nacionalitzar-se perquè la majoria no han demostrat prou coneixements de llengua, història i tradicions letones en l'examen que cal passar per accedir a la plena ciutadania.

Res d'això ha passat a Lituània. Als russos se'ls deixa tranquils potser perquè no passen del 15% de la població. Lituània, la república que primer va trencar els vincles amb el PCUS, la presideix el líder de la *perestroika* local Algirdas Brazauskas. Brazauskas va ser pioner del retorn dels comunistes reconvertis, camí que després farien l'hongarès Gyula Horn i el polonès Aleksander Kwasniewski. El seu rival continua sent com en temps de Gorbtxov el nacionalista Vytautas Landsbergis, que espera recuperar la presidència en les eleccions del 20 d'octubre. Landsbergis pot guanyar gràcies als escàndols de corrupció del govern de l'esquerra. Cinc anys després de la independència l'únic tret diferencial i alhora europeu i homologable del "model" lituà podria ser, doncs, aquest: Lituània, únic racó de l'URSS on la *perestroika* va aconseguir l'objectiu d'esdevenir socialdemocràcia. Tocada això sí, per allò que els francesos anomenen "els afers". ■

LLIBERT FERRI

“Les tres repúbliques bàltiques commemoren els cinc anys d'independència sense haver aconseguit un estatut internacional totalment definit i estable.”